

SERETAYÎ

BÎRKARÎ

3

Ev pirtûk ji aliyê Desteya
Perwerde û Fêkirinê ya Rojavayê
Kurdistanê ve wekî pirtûka waneyê
hatiye pejirandin.

AMADEKARÊN PIRTÛKÊ

Komîsyona Nûkirina Pirtûkan a Dawî

Zozan CÎZÎRÎ, Dîlan QASÎM, Kurdistan ZÊWKÎ, Mizgîn GABARÎ, Şadin XELÎL, Dorşîn AKÎF, Dicle DÎRBÊSIYÊ, Mihemed ELÎ (CANO), Erdal LOLAN, Hejar ŞEKÎR, M. Hisên HÎLALÎ, Egîd SADÛN, Mîtan ŞEPAL û Bedran PENABER

Komîsyona Amadekar a Berê

M. Elî DEMÎR, M. Şîrîn ÇETÎN, Mazlûm TEKÎN, Îsmet YALVAÇ, Hawar GUNGEN, Sedîq BENEK, Selamet ERDOGAN, Emîne BULUT, Hesin DEMÎR, Sofî SÎDAR, Mihemed KARA, Mizgîn EGÎD, Arşek BARAVÎ, Birahîm XELÎL, Laleş FARQÎNÎ, Dijwar BOTAN, Ednan HESEN, Mustafa OSMAN, Hisên CÎZÎRÎ, Bahoz BARAN, Muazez FÎLÎZ, Cengîz KARA, Bedredîn OY, Merwan YAMAN

Çapa Yekem: 1999

Çapa Duyem: 2013

Çapa Sêyem: 2015

NAVEROK

BEŞA 1	7
KOMİK.....	7
A-KOMIKA VALA	7
B-ENDAM Û NE ENDAM	8
C-KOMİKÊN HEMBERÎ	10
D-KOMİKÊN WEKHEV	11
HÎKIRIN	12
BEŞA 2	13
HÊJMARÊN XWEZAYÎ	13
A-HÊJMARÊN XWEZAYÎ YÊN SÊ PÊPILIK	13
B-NÎRXÊ PÊPILKÊ	14
C- HÊJMARÊN XWEZAYÎ YÊN ÇAR PÊPILIK	15
D-MEZNAHÎ Û BIÇÛKAHIYA HÊJMARÊN XWEZAYÎ	16
E-DÎ HÊJMARÊN XWEZAYÎ DE KÎT Û COT	17
HÎNKIRIN	19
BEŞA 3	20
KERT	20
A-KERTÊN PARANA WAN 2,3,4 Û 6	20
B-LÎ SER RASTEKA HÊJMARÊN NÎLANKIRÎNA KERTA	25
C-KERTÊN JÎ 1 LI SER 100.....	28
HÎKIRIN	31
BEŞA 4	33
KOMKIRIN	33
A-KARANÎNA KOMKIRINÊ	33
B-HÊJMARÊN XWEZAYÎ YÊN SÊ PÊPILIK, BI DU PÊPILIK RE KARANÎNA KOMKIRINÊ.....	34
C-BANDORA O DI KARANÎNA KOMKIRINÊ DE.....	35
D-KARÂNÎNA KOMKIRINA DI DEST DE MAYÎ	36
GIRÊVTARIYÊN GIRÊDAYÎ KARANÎNA KOKIRINÊ	37
BEŞA 5	38
DERXITIN	38
A-KARANÎNA DERXISTINÊ BÊ XIRAKIRINA DEHIYAN	38
B-KARANÎNA DERXISTINÊ BI XERAKIRINA SEDIYAN RE	39
C-GIRÊVTARIYÊN GIRÊDAYÎ DERXISTINÊ	40
HÎNKIRIN	41
BEŞA 6	42

KARANÎNA HEVDANÊ	42
A-KARANÎNA HEVDANÊ.....	42
B-YEK PÊPILIK BI DU PÊPILIK RE KARANÎNA HEVDANÊ.....	44
C-YEK PÊPILIK BI SÊ PÊPILIK RE KARANÎNA HEVDANÊ	45
D-KARANÎNA HEVDANA DEST DE MAYÎ	46
HÎKÎRÎN	48
BEŞA 7	49
KARANÎNA PARVEKÎRÎNÊ	49
A-KARANÎNA PARVEKÎRÎNÊ YEK PÊPILIK BI YEK PÊPILIK RE.....	49
B-KARANÎNA PARVEKÎRÎNÊ YEK PÊPILIK BI DU PÊPILIK RE	50
C-SAXKOLÎNA KARANÎNA PARVEKÎRÎNÊ	52
HÎNKÎRÎN.....	53
BEŞA 8	54
PÎVAN	54
A- PÎVANÊN DÎRÊJÎYÊ.....	54
METRE.....	54
JÊRQA TÊN METRÊ	56
DESÎMETRE	56
SANTÎMETRE	57
MÎLÎMETÎR.....	58
B- PÎVANA DEMÊ.....	59
DEMJÎMÊR,XULEK,ÇIRKE	60
C-PÎVANA GİRSE.....	62
D-PÎVANÊN RONAN.....	64
HÎKÎRÎN.....	66

KOMIK

BEŞA: 1

A-Komika Vala

B-Endam û Ne Endam

C-Komikên Himberî

D-Komikên Wek Hev

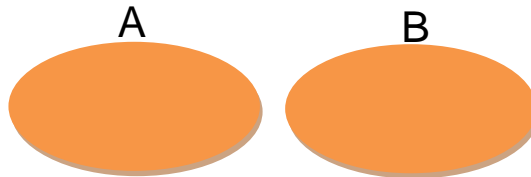
A-Komika Vala

Ji wan komikên bê endam re komikên vala tê gotin.
Hemû komik xwedî naveke. Navên komikan bi tîpên mezin tîn nîşakirin.

Wek komika A- Komika B- tîn xwendin.

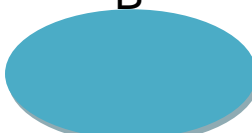

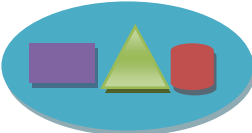
Komikên li jêr hatine dayîn de, endam hene yan ne?

Ew komikên hindirên wan vala, an jî bê endam komikên vala ne.

Komika (A) û komika (B) komikek vala ne. Ji ber ku endmên wan tûne ne.

A-Kîjan ji komikên li jêr komikên vala ne? Bi tîpa (X) hêma bikin.

<p>A</p> <p>☐</p>	<p>B</p> <p>☐</p>
<p>C</p> <p>☐</p>	<p>D</p> <p>☐</p>

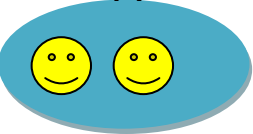
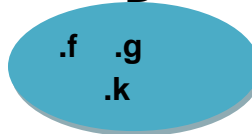

B-Endam û Ne Endam

Endam di nava komikan de tên nivîsandin. Endam ji heyînên zindî û ne zindî dikarînin bi nav bikin. Weke din em dikarînin bi tîpên biçûk, hêjmarên xwezayî û bi şiklan dikarînin endaman nîşa bikin.

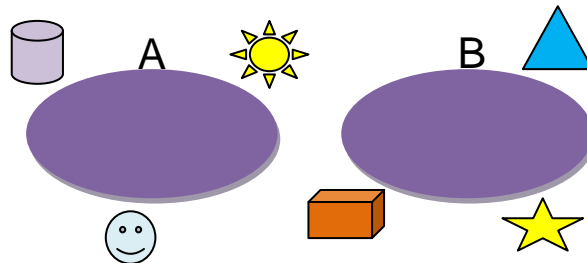
Mînak: (☺, △, a,d,1,3,5,)

Endam: Heyînên di nava komikan de cih bûyî re, endamê komikê tên gotin.

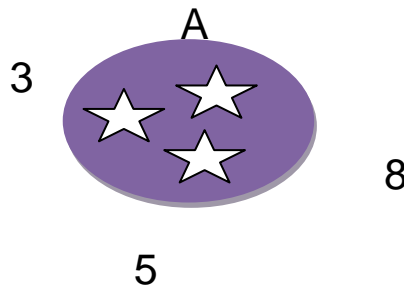
Komikên li jêr çend endamin li binê wan binivîsin.

<p>A</p> <p>☐</p>	<p>B</p> <p>☐</p>	<p>C</p> <p>☐</p>
--	--	--

Ne Endam: Ji wan heyînên ne di nava komikan de, lê li derdora komikan de bi cih bûyîn re ne endam tîn gotin.

Heyînên li dedora komika (A) û komika (B) yê ne endamên komika (A) û (B) yê ne.

1-Li komika (A) yê binêrin gelo kîjan heyîn endamên wê ne.

2-Gelo hêjmarên li derdora komikan (A) yê endamên komika (A) yê ne?

Weke hûn jî dibînin strêkên di nava komikê de cih bûyîn endamên komika (A) yê ne.

Ji ber ku hêjmarên (3,5,8) ne di nava komikê de ne, ne endamên komika (A) yê ne.

C-Komikên Hemberî

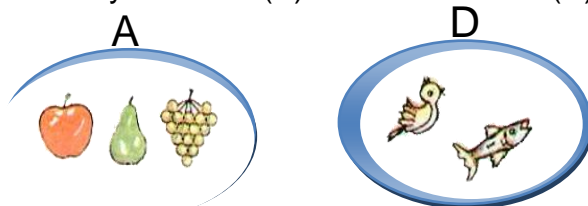
Ji komikên hêjmara endamên wan wek hev re, komikên hember tê gotin.

Komika (A) û (C) komikên hember in ji ber ku hêjmara endamên wan qasî hev in.

Komikên hember bi sembola (\equiv) tê nîşa kirin.

$A \equiv C$ Bi awayê komika (A) hemberî komika (C) ye.

Ji ber ku hêjmara endamên komika (A) û (D) ne qasî hev in, ev komik ne komikên hember in.

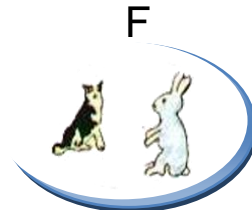
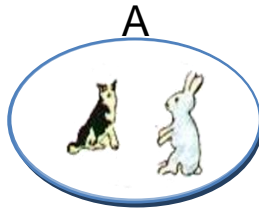
Hêjmara endamên komika (A) yê 3 ye.

Hêjmara endamên komika (D) yê 2 ye.

Ew komikên hêjmara wan ji hevdu cûda ne, ne komikên hember in.

D-Komikên Wek Hev

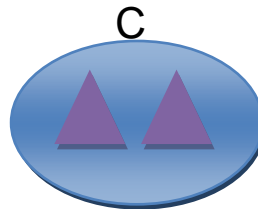
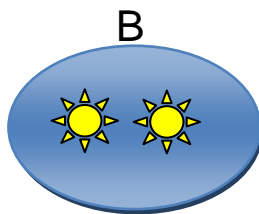
Ji komikên, ji heman endaman pêk hatî re,
komikên wek hev tê gotin.

Gelo endamên komikên (A) û (F) ji heman heyînan pêk hatî an ne?
Ji ber ku komikên (A) û (F) ji heman lawiran pêk hatî ne. Ev komik,
komikên wek hev in.

Komikên wek hev bi sembola (=) tê nîşa kirin.

$A=F$ tê nivîsandin û bi awayê (A) wekhev komika (F) ye, Tê xwendin.

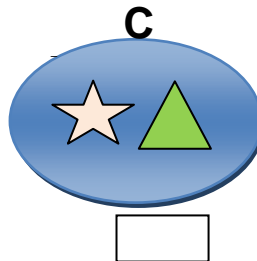
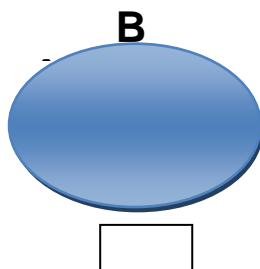
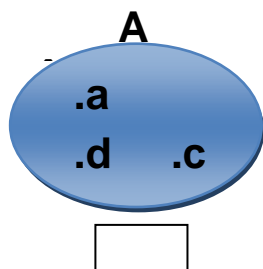
Li komikên li jor binêrin, gelo ji heman heyînan pêk hatî an ne?

Ji ber ku komika (B) ji Du rokan pêk hatî ye û komika (C) jî ji Du sê
goşeyan pêk hatî ye, ev her du komik ne komikên wek hev in.

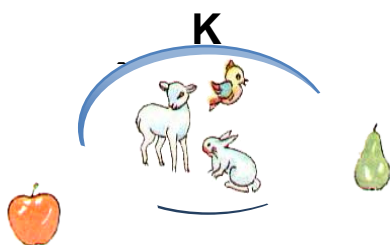
Ew komikên ji heman heyînan pêk hatin re, komikên wek hev in.

HÎKIRIN

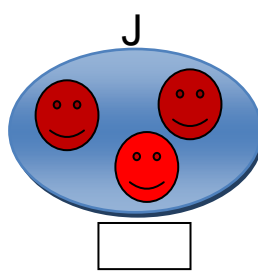
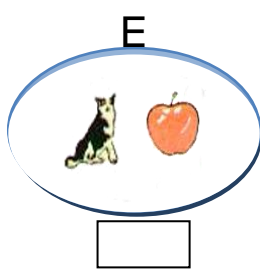
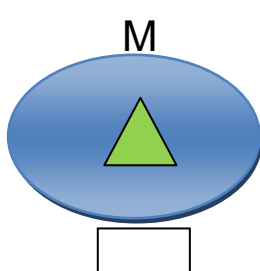
- 1- Komik çiyê? Binivîsin.
- 2- Endam û ne endam çiyê? Binivîsin.
- 3- Ji yên li jêr kîjan komikêk vala ye? Li binê wê hêma bike.

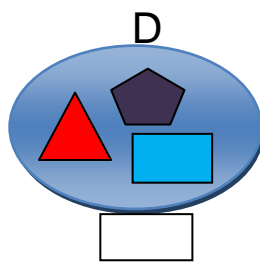
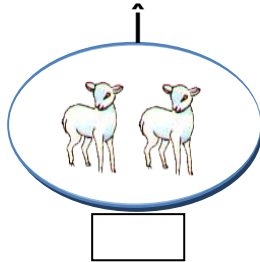
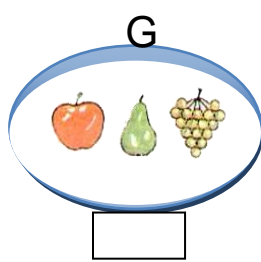
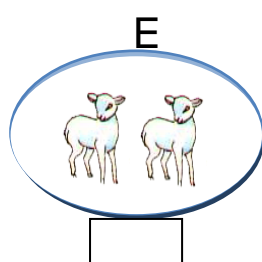
- 4- Endam û ne endamên komika li jêr cûda cûda navên wan li lînûsa xwe binivîsin.

- 5- Ji komikên li jêr kîjan hember in, hêma bikin.

- 6- Komikên li jêr yên wek hev binê wan hêma bikin.

BEŞA: 2**HÊJMARÊN XWEZAYÎ**

- A-Hêjmarên Xwezayî Yên Sê Pêpilik**
- B- Nirxê Pêpilikê**
- C- Hêjmarên Xwezayî Yên Çar Pêpilik**
- D-Meznahî û Biçûkahiya Hêjmarên Xwezayî**
- E-Di Hêjmarên Xwezayî De Kit û Cot**

A-Hêjmarên Xwezayî Yên Sê Pêpilik

Ji hêjmarên weke 0,1,2,3...99,143,599...Hêjmarên xwezayî tên gotin.
 Hêjmarên xwezayî bi reqemên (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9) tên nivîsandin.
 Mînak: 3,124,701,9371....

Hêjmarên li jêr hatîn nivîsandin, hêjmarên xwezayî yên Sê pêpilik in.
 350,201,509,408,705,111,999,823,628,250

- 1- Hûn ji 100' dî dest pê bikin heya 200' dî, 5 bi 5 binivîsin.
- 2- Ji 457' ê heya 530 1 bi 1ber bi pêş ve binivîsin.
- 3- Ji 999' ê ber bi paş ve heya 950' yê binivîsin.
- 4- 10 bi 10 ji 100' dî dest pê bikin heya 550' dî binivîsin.
- 5- 100 bi 100 ji 0 'ê heya 900 binivîsin.

Hêjmarên xwezayî yên sê pêpilik ji 100 despê dike û heya 999' ê diçe. Dema li ser hêjmara 99' ê 1 bê zêdekirin hêjmara 100 çêdibe.
 Hêjmara 99 du reqeme ji ber wê çendê du pêpilike.
 Hêjmara 100 sê reqeme ji ber vê yekê sê pêpilike.
 Pêpilik bi awayê pêpilika yekan, pêpilika dehan, pêpilika sedan... tên xwendin.

-Dema hêjmarên xwezayî yên Sê pêpilik ber bi pêş ve tên nivîsandin, bi awayê 101,102,103...111,112...421,422...999 tên nivîsandin.

-Hêjmarên xwezayî ber bi paş ve bi awayê

120,119,118,117...103,102,100...45,44,43...4,3,2,1,0 tên nivîsandin.

B- Nirxê Pêpilikê

1- Nirxê pêpilikê yê reqemên li jêr hatî nîşakirin lêkolîn bikin.

A- Reqemên di nava pêpilikê de bêjin.

B- Her reqemên di pêpilikan de çend yekîyan, çend dehiyan û çend sedîyan nîşan dikin û li pêşberî wan binivîsin.

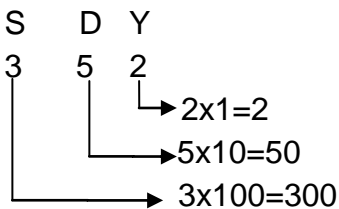
Kurt nivîsa pêpilkan weha ye.

Yekan (Y)

Dehan (D)

Sedan (S)

Hezaran (H)

Hêjmara 352 ya li jor nirxê pêpilka wê hatiye diyar kirin.

Di pêpilka yekîyan de çend yekî hene hatiye nîşakirin.

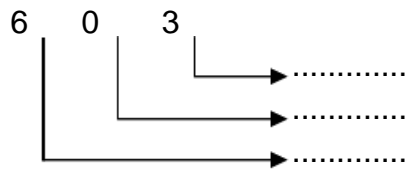
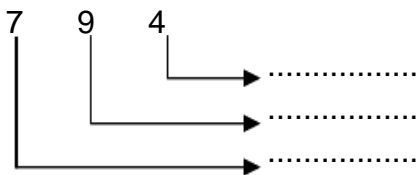
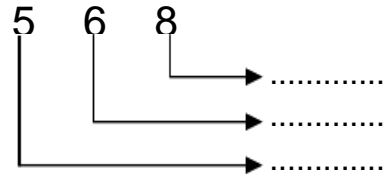
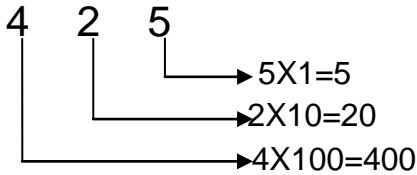
Di pêpilka dehiyan de çend dehî hene hatiye nîşakirin.

Di ya sedîyan de jî çend sedî hene hatiye diyar kirin.

Di vê hêjmara 352' de 2 yekî 5 dehî 3 sedî heye, kombûna van hêjmaran dike 352

2- Nirxê pêpilkê yê reqemên hêjmarên xwezayî yên li jêr weke di mînakê de binivîsin.

Mînak:

C- Hêjmarên Xwezayî Yên Çar Pêpilik

Hêjmarên xwezayî yên çar pêpilik ji 1000' ê dest pê dike heya 9999' ê diçe.
 Hêjmarên çar pêpilik, çar reqemin.
 Dema em li ser hêjmara 999' ê 1 lê zêde bikin dibe 1000 û ji sê pêpilik derbasî hêjmarek çar pêpilik dibe.
 Mînak: $999+1=1000$

➤ Hêjmarên weke

1000,1001,1005,1007....1023,1024....1992,1993....9999

Hêjmarên xwezayî yên çar pêpilik in.

1- Ji 1000' ê heya 1050' yê bi hêjmêrin û li lînûsa xwe binivîsin.

2- 100 bi 100 ji 5000' ê dest pê bikin heya 7000' ê binivîsin.

3- Ji 4000' ê ber bi paş ve heya 3950' yê, yek bi yek binivîsin li lînûsa xwe.

4- Hêjmarên pêwîst li cihên bi xal binivîsin.

1131,1132.....,.....,.....,.....,.....,.....,1139,1140.....
,1150,1151,.....
1170

5-Hêjmarên li jêr yê ber bi paş ve hatîn nivîsandin de, valahiyên bi xal hene. Hûn jî hêjmarên pêwîst di nava wan valahiyan de bi cih bikin.

9900,8999,8998,8997.....8990
 8989.....8980

896

D-Meznahî û Biçûkahiya Hêjmarên Xwezayî

Têkilyên meznatî û biçûkahî yê di navbera hêjmarên xwezayê de.

Hêjmarên li jêr henek mezin û henek biçûk in. Meznahî û biçûkahiya hêjmarên xwezayî bi simbolên(< >) tên nîşakirin.

Hêmaya (<) biçûkahî

Hêmaya (>) meznatî

Mînak: Hêjmara $3 < 5$ ê bi awayê sê biçûktire ji pêncê.

Hêjmara $7 > 4$ ê bi awayê heft mezintire ji çarê.

- 1- Simbolên meznahî û biçûkahiye di navbera hêjmarên li jêr de bi awayê mînakê hûn jî binivîsin.

Mînak: $24 < 63$24 biçûktire ji 63 yê

$74 > 50$74 mezinjtire ji 50 yê

$124 < 167$

$170 > 140$

$236 < 401$

$666 > 606$

- 2- Di navbera hêjmarên li jêr de simbolên pêwîst yê meznatî û biçûkatiyê li cihên bi xal de binivîsin.

162....521

74.....31

25....12

721.....934

1321....42

8741....8740

E-Di Hêjmarên Xwezayî De Kit û Cot

1- Hêjmarên Kit

Hêjmarên xwezayî yên weke 1,3,5,7,9, hêjmarên kit in. Dema ev hêjmar li dawiya kîjan hêjmarên xwezayî de cih bigirin, ew hêjmar dibe hêjmara kit.

Mînak: 21,243,525,697,859, ev hêjmar ji ber ku li dawiya wan hêjmarên kit cihbû ne, ji ber vê sedmê ev hêjmar hemû, hêjmarên kit in.

- 1- Hêjmarên li jêr hatin dayîn lêkolîn bikin, gelo kit in yan ne?
 - 361: ..ev hêjmar, hêjmarek kit e.....
 - 524: ..ev hêjmar, hêjmarek ne kit e.....
 - 799: ..kit.....
 - 457: ..kit.....
 - 320: ..ne kit e.....

Wek hûn jî dibînin hêjmara 524 û 320 ne hêjmarek kit in.
- 2- Hêjmarên li jêr yên kit li pêşiya wan hên jî kit binivîsin.
 - 365:
 - 404:
 - 701:
 - 256:
 - 109:

2-Hêjmarên Cot

Hêjmarên xwezayî yên weke 0,2,4,6,8 hêjmarên xwezayî yên cot in. Ev hêjmar dema li dawiya hêjmarên xwezayî cih dibin, ew hêjmar dibin, hêjmarên cot.

Mînak: 10,22,64,76,328, ev hêjmar ji ber ku li dawiya wan 0,2,4,6,8 heye, hêjmarên cot in.

1- Hêjmarên li jêr hatin dayîn lêkolîn bikin, gelo cot in yan ne?

100: ..ev hêjmar, hêjmarek cot e

442: ..cot.....

301: ...kit.....

Wek mînaka li jor de hûn jî dibînin in li pêşiya hêjmara cot, cot li pêşiya hêjmara kit jî, kit hatiye nivîsandin.

2- Hêjmarên xwezayî yêr li jêr wek mînanan, hûn jî li pêşiya hêjmarên kit (kit) li pêşiya hêjmarên cot jî (cot) binivîsin.

461.....kit.....

724.....cot.....

863

344

197

296

840

333

HÎNKIRIN

1- Hêjmarên xwezayî yên sê pêpilik ji cendên dest pêdike û bi kîjan hêjmarê bi dawî dibe? Binivîsin.

2- Semola meznatî û biçûkatî di navbera hêjmarên li jêr de dênin.

245.....321

44.....73

100.....200

203.....602

604.....555

857.....999

478.....365

282.....822

3- Hêjmarên li jêr henek kit û henek jî cot in. Li pêşiya kitan, kit li pêşiya cotan jî cot binivîsin.

44.....

101.....

577.....

808.....

612.....

330.....

4- Hêjmarên xwezayî yên çar pêpilik ji kîjan hêjmarê dest pê dike û heya kîjan hêjmarê diçe?

5- Ji hêjmaran 4020' ê dest pê bike heya 4099' ê binivîsin.

6- 3 bi 3 ji 0' ê heya 30' ê binivîsin.

7- 4 bi 4 ji 0' ê heya 40' ê binivîsin.

8- Pêpilikên hêjmarê li jêr diyar bikin.

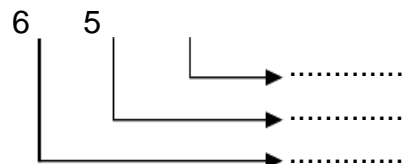
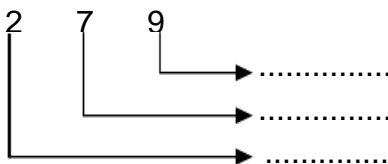
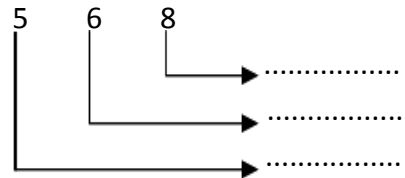
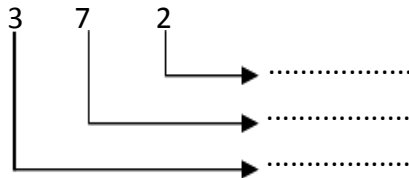
S D Y

4 2 5 2 0 4 8 6 3 7 4 1

H S D Y

1 4 5 6 6 8 9 7 5 2 3 4 7 5 6 0

9- Nirxê pêpilikê yên hêjmarên li jêr diyar bikin.

BEŞA: 3

KERT

A- Kertên Parana wan 2,3,4 û 6

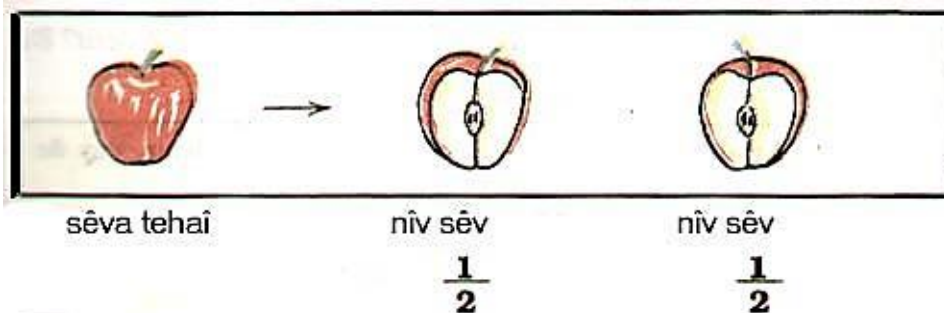
B- Li ser Rasteka Hêjmarê Nîlankirina Kerta

C- Kertên Ji $\frac{1}{10}$ û $\frac{1}{100}$

A-Kertên Parana wan 2,3,4 û 6

KERT ÇIYE?

Wêneyê li jêr lêkolîn bikin.

- Ji çire tê gotin parçeyên wekhev?
- Sêva tevahî li çend parçeyên wekhev hatine cudakirin bêjin.
- Hûn jî sêvekê li dû parçeyên wehev parvebikin.
- Ji yek yan jî ji çend parçeyên wekhev yê tevahiyekêre çî tê gotin?
- Nîva sêvê ya di wêneyê de bi kîjan hêjmarê hatiye nîşakirin? Ji vê hêjmarê re çî tê gotin?

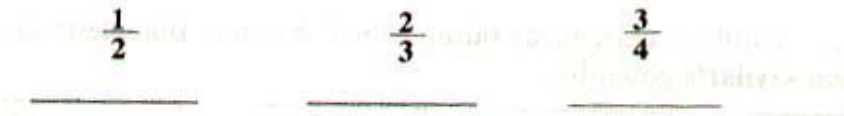
Ji parçeyên qasî hev yê tevahiyekêre parçeyên wekhev tê gotin. Ji parçeyek yan jî çend parçeyên wekhev yê tevahiyekê re kert tê gotin.

Tevahiya sêva di wêne de li dû parçeyên wekhev hatine parvekirin. Ji wan herdû parçeyên wekhev re ji her yekê re ji dûwan yek tê gotin. Ji diwan yekê re nîv jî tê gotin.

Ji diwan yek bi hêjmara $\frac{1}{2}$ tê nîşakirin. Ji vê hêjmarê re hêjmara kert tê gotin.

Hêjmara kert $\frac{1}{2}$ bi gotina “yek belavê dû” yan jî “ji dûwan yek” tê xwendin.

3. Hêjmarên kert yê li jêr bi xwîn û xwendina wan bi nivîsandin li binê wan binivîsin.

PAR, PARAN Û XÎZIKA KERTÊ

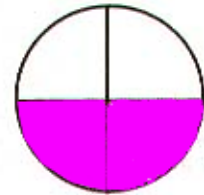
1. Şikil û hêjmara kert ya li rexê lêkolîn bikin.

a. Di şikilde tevahî li çend parçeyên wekhev hatiye parvekirin?

b. Ji parçeyên wekhev çend hatine bayekirin?

c. Dû parçeyên wekhev yê hatiyên boye kirî bi hêjmara kert çawa tê nîşakirin?

ç . Di kerta $\frac{2}{4}$ de hejmara 2 û hêjmara 4 çî nîşadike? Ji va hêjmaran û xîzika navbera wanre çî tê gotin?

$\frac{2}{4}$ → PAR
 $\frac{2}{4}$ → XÎZIKA KERTÊ
 $\frac{4}{4}$ → PARAN

Di kerta $\frac{2}{4}$ de ji 2 yêre para kertê, ji 4'ê re jî parana kertê tê gotin. Ji xîzika navbera par û paranê de cih digri re jî tê gotin xîzika kertê.

Hêjmara li parana kertê diyarîde kû tevahî li çend parçeyên wekhev hatiye cudakirin. Hêjmara para kertê jî, ji parçeyên wekhev çend hatine standin nîşadike.

2. Hêjmarên kert yên li jêr lêkolîn bikin.

a. Par, paran û xîzika kertê ya her kertên li jêr nîşabikin û li beramberê wan binivîsin.

b. Di van kertande tevahî li çend parçeyên wekhev hatine cudakirin û ji parçeyên wekhev çend hatine standin bêjin.

3. Kertên ku li jêr par û parana wan hatiye dayîn binivîsin û wan kertan bi xwînin.

Kerta par 3, parana wî 4: $\frac{3}{4}$ "ji çaran sê" yan jî "3 belavê çar"

Kerta par 2, parana 3:

Kerta par 4, parana 6:

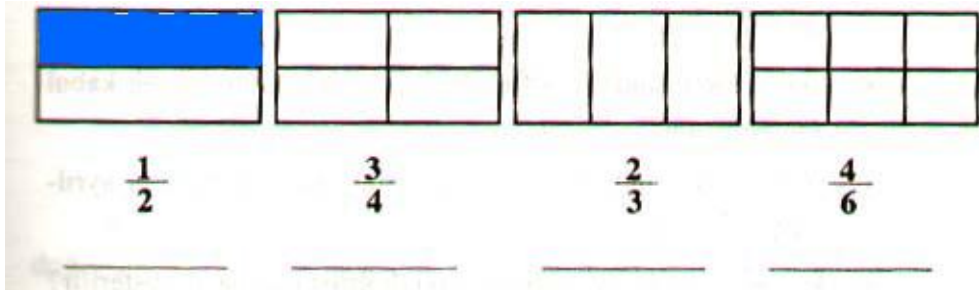
Kerta par 5, parana 7:

Kerta par 1, parana 9:

4. Şiklên li jêr û hêjmarên kert yên li binê her şikleke lêkolîn bikin.

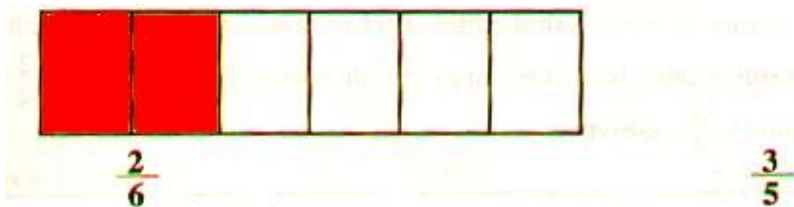
a. Kertê bi xwînin û xwendina wan li binê wan bi nivîsandin binivîsin.

b. Her şikleke qasî kerta li binê wî diyarkirî, parçeyên wî boye bikin.

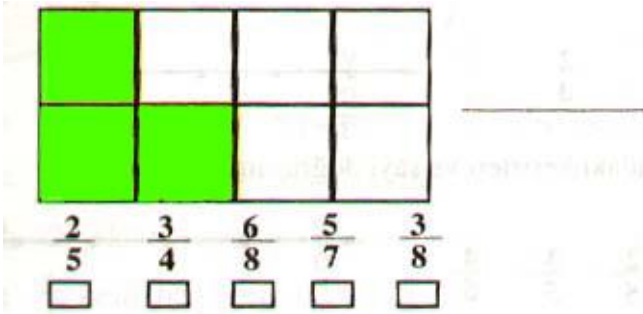
5. Şiklê girê dayî kerta $\frac{2}{6}$ li jêr hatiye nîşakirin. Şikil û kertê lêkolîn bikin.

Hûn jî şiklê kerta $\frac{3}{5}$ çêbikin.

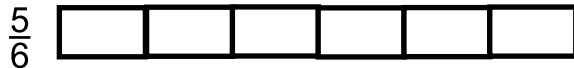
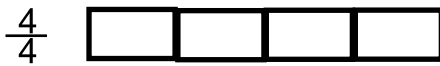
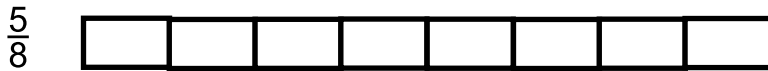
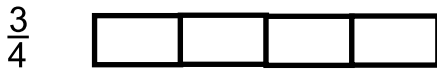

6. Şiklê li jêr lêkolîn bikin. Hêjmarên kert yên parçeyên wekhevên

hatiyîn boyekirin nîşadike ji nav kertên li jêr bi bijêrin û hêmbikin. Li rex şikil binivîsin.

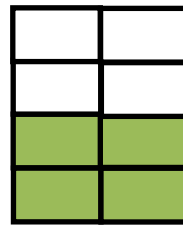
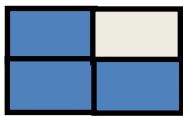
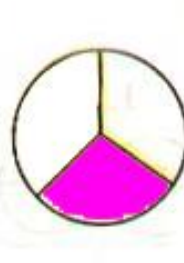
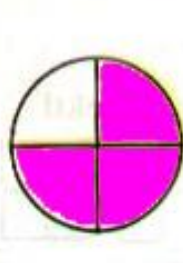
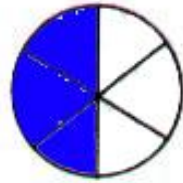
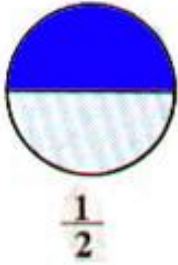

Kertên li jêr nivîskî hatî dayîn hûn jî wek mînakê bi şikil nîşa bikin.

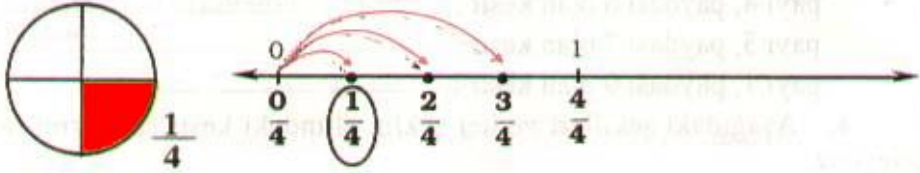
Kertên li jêr bi şikil hatîn dayîn, hûn jî bi awayên kert binivîsin.

Mînak:

B-Li ser Rasteka Hêjmarê Nîlankirina Kerta

Şikil, kert û rasteka hêjmarê ya li jêr lêkolîn bikin.

- Tevahiya di şikilde li çend parçeyên wekhev hatiye cudakirin?
- Çend parçeyên wekhev yê tevahiye hatine boyekirin? Parçeyên hatiye boyekirin bi kîjan hêjmarê hatiye nîşakirin?
- Li ser rasteka hêjmarê di navbera 0 û 1 ê de bi awayê tevahî tê pejirandin?
- Li ser rasteka hêjmarê navbera 0 û 1 li çend parçeyên wekhev hatiye parçekirin?
- Hêjmarên kert $\frac{1}{4}, \frac{2}{4}, \frac{3}{4}$ li ser rastekê çawa tê nîşakirin?

Jibo kertên $\frac{1}{4}, \frac{2}{4}, \frac{3}{4}$ li ser rasteka hêjmarê bîn nîşakirin, navbera 0 û 1 tevahî tê pejirandin. Ev tevahî li çar parçeyên wehev tîn cudakirin. Ji parçayên wekhev yê piştê sifre ya yekemîn bi $\frac{1}{4}$ tê nîşakirin, dû parçayên wehev bi $\frac{2}{4}$, sê parçeyên wekhev bi $\frac{3}{4}$ tê nîşakirin.

2. Kert û rasteka hêjmarê ya li jêr lêkolîn bikin. Li beramber xalên li ser rasteka hêjmarê kertên $\frac{1}{3}$ û $\frac{2}{3}$ binivîsin.

$$\frac{1}{3}, \frac{2}{3}$$

3. Kert û rasteka hêjmarê ya li jêr lêkolîn bikin.

$$\frac{1}{5}, \frac{2}{5}, \frac{3}{5}, \frac{4}{5}$$

- a. Li ser rasteka hêjmarê navbera 0 û 1 li çend parçeyên wekhev hatiye cudakirin?
- b. Ji nav kertên hatiyên dayîn, ya beramberê xala A ya li ser rasteka hêmarê hatiyê dayîn, bi bijêrin. Ve kêrtê li ser rasteka hêjmarê li cihê wê binivîsin.

4. Rasteka hêjmarê ya li jêr lêkolîn bikin. Hêjmara kert ya beramber xala A li ser rasteka hêjmarê tê binivîsin.

- a. Li ser rasteka hêjmarê navbera 0 û 1 li çend parçeyên wekhev hatiye cûdakirin?
- b. Hêjmara kerta beramberê herdû parçeyên wekhev yê li ser rasteka hêjmarê tê $\frac{2}{6}$ e. Hêjmara beramberê xala A tê $\frac{2}{6}$ e.

5. Rasteka hêjmarê ya li jêr lêkolîn bikin. Kerta $\frac{3}{4}$ li ser rasteka hêjmarê li cihê wê binivîsin.

1- Kertên li jêr binivîskî hatî nisvîsandin, hûn jî li miqabilî wan weke di mînakê de, bi awayê kert binivîsin.

Yek belavî du $\frac{1}{2}$

Çar beavî du

Şeş belavî sê

Pênc belavî sê

2- Kertên li jêr bi awayê hêjmara hatîn nivîsandin, hûn jî wek mînakê bi awayê nivîskî binivîsin.

$\frac{2}{4}$...Du belavî çar.....

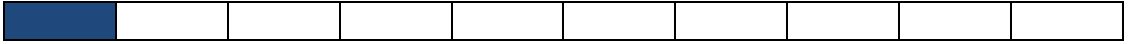
$\frac{3}{6}$

$\frac{3}{5}$

$\frac{6}{8}$

C-Kertên Ji $\frac{1}{10}$ û $\frac{1}{100}$

1- Şikil û kertên li jêr lêkolîn bikin.

$$\frac{1}{10}$$

- Tevahiya di şikil de li çend parçeyên wek hev belavbûye?
- Ji van parçeyên wek hev çend parçe hatine reng kirin?
- Parçeya reng kirî ji çendan çendê tevhiyê ye?
- Ji dehan yek, bi hêjmara kert çawa tê nîşakirin û xwendin?

Yek ji deh parçeyên wek hev yê tevahiyeke re " ji dehan yek " tê gotin.

Ji dehan yek bi hêjmara kerta $\frac{1}{10}$ tê nîşakirin.

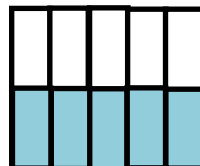
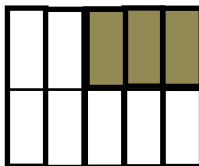
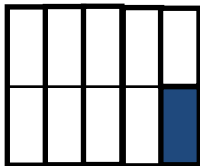
Bi gotina " ji dehan yek " yan jî (yek belavî deh) tê xwendin.

2- Tevahiya di şiklê li jêr de hatiye diyar kirin, li deh parçeyên wek hev belav bikin.

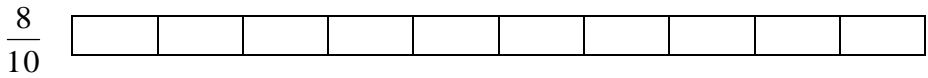
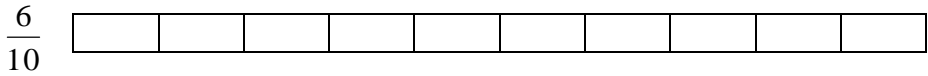
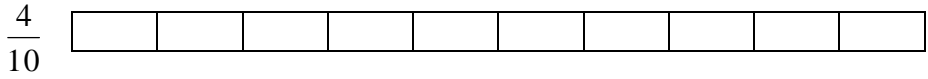
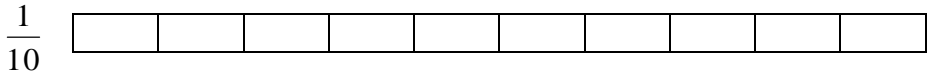
- Ji dehan yekê tevhiyê nîşan bikin û reng bikin.
- Parçeya we reng kirî, bi hêjmara kert bixwînin û binivîsin.

3- Şiklên li jêr bi awayê hêjmara kert binivîsin.

4- Kertên li jêr bi awayê şikil nîşa bikin.

5- Kertên li jêr bi awayê nivîskî binivîsin.

$\frac{4}{10}$ Ji dehan çar.....

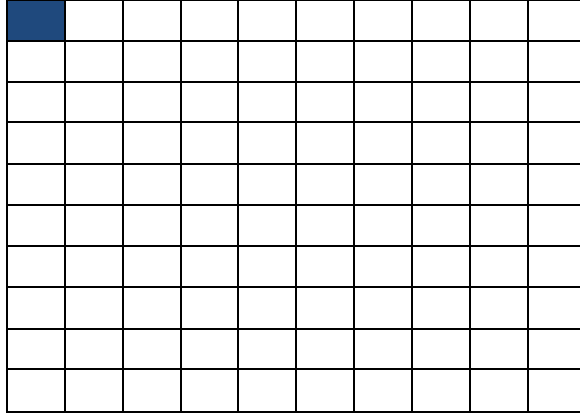
$\frac{6}{10}$

$\frac{5}{10}$

$\frac{3}{10}$

$\frac{8}{10}$

6- Şikilê li jêr lêkolîn bikin.

Ji sedan yek $\frac{1}{100}$

- Parçeyên di rêzek ya şikil de ka çend li bin bihêjmêrin?
- Şikil ji çend rêzan pêk hatiye
- Parçeyên wek hev yên di rêzê de deh bi deh bihêjmêrin.
- Gelo çend parçeyên wek hev di şikil de hene?
- Ji sedan yek, bi hêjmara kert çawa tê nivîsandin.

Yek ji sed parçiyên wek hev yê tevahiyekê re " ji sedan yek " tê gotin.

Ji sedan yek bi hêjmara kerta $\frac{1}{100}$ tê nîşakirin.

Bi gotina " ji sedan yek " yan jî (yek belavî sed) tê xwendin.

7- Kertên li jêr bi awayê nivîskî binivîsin.

$\frac{1}{100}$

$\frac{10}{100}$

$\frac{25}{100}$

HÎNKIRIN

- 1- Ji nîvek ya tevahiyek ya sêvekê, ji çendan çendê sêvê heye?
- 2- Dema nanek li çar parçeyên wek hev bê qetkirin û du parçer yên wek hev ji van qetên nan hatibe xwarin. Gelo ji çendan, çendên vî nan î hatiye xwarin?
- 3- Kertên $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{6}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{1}{3}$ û $\frac{1}{2}$ hûn bi şikil nîşan bikin.

- 4- Kertên li jêr bi awayê nivîskî binivîsin.

$\frac{3}{4}$

$\frac{3}{5}$

$\frac{2}{4}$

$\frac{4}{6}$

- 5- Nivîsên li jêr bi awayê kert nîşan bikin.

Ji pêncan du

Ji çaran sê

Ji şeşan pênc

Ji sisyan sê

- 6- Kertên li jêr li ser rasteka hêjmarê nîşan bikin.

$$\frac{2}{5}$$

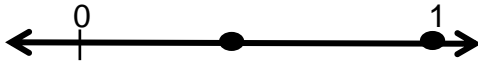
$$\frac{1}{3}$$

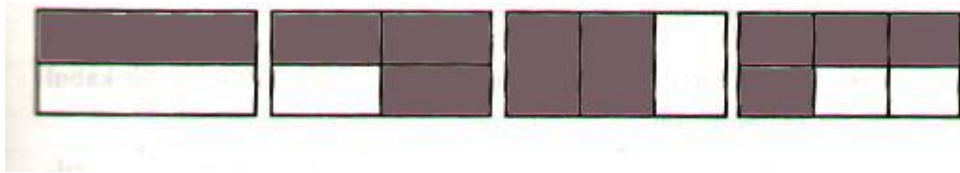
$$\frac{2}{4}$$

$$\frac{1}{2}$$

7- Şiklên li jêr bi awayê kert binivîsin.

8- Kertên li jêr bi awayê şikil nîşa bikin.

$$\frac{1}{3} \dots\dots\dots \frac{2}{6} \dots\dots\dots$$

$$\frac{2}{4} \dots\dots\dots \frac{3}{8} \dots\dots\dots$$

$$\frac{3}{5} \dots\dots\dots \frac{4}{4} \dots\dots\dots$$

BEŞA: 4**KOMKIRIN**

- A- **Karanîna Komkirinê**
 B- **Hêjmarên Xwezayî Yên Sê Pêpilik, Bi Du Pêpilik re Karanîna Komkirinê**
 C- **Bandora Sifrê (0) Di Karanîna Komkirinê de**

A- Karanîna Komkirinê

Karanîna komkirinê ya li jêr lêkolîn bikin.

$$\begin{array}{r} 323 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$$

- Gelo hêjmara sê pêpilik li ku derê hatiye nivîsandin? Temaşe bikin.
 -Hêjmara du pêpilik li ku derê hatiye nivîsandin? Lê binêrin.
 -Xêzika komkirinê li ku derê hatiye bi cih kirin?
 -Hêmaya komkirinê (+)li ku derê hatiye nivîsandin?
 -Gelo di vê karanîna komkirinê de pêpilkên yekiyan li rasta hev hatin danîn ya ne?
 -Her wiha pêpilkên dehiyan li rasta hevin yan na?
 -Hêjmara sediyê çima li binê wê hêjmar tune ye? Lêkolîn bikin.

Dema karanînek ya komkirinê tê çêkirin. Pêwîste pêpilkên yekiyan li rasta hev bê nivîsandin. Pişt re yên dehiyan li rasta hev tînin nivîsandin. Her wiha hemû pêpilik li rasta hev tînin nivîsandin. Xêzika komkirinê bi awayekê rast li binê hêjmaran tînin kişandin. Milê çep yê xêzikê hêmaya komkirinê li ser tê bi cih kirin.

	Sedan	Dehan	Yekan	
Mînak:	4	3	3	→ Kom dibe
	+	2	1	→ Kom dike
	4	5	4	→ Encam (kombûyî)

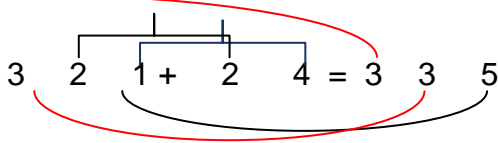
- Li mînaka jor binêrin, pêpilika yekiyên bi yekiyên re hatiye komkirin, encama wê li binê xêzika komkirinê li rasta yekiyên hatiye kokirin.
- Her wiha hêjmara dehiyan bi dehiyan re hatiye komkirin û encam li binê dehiyan hatiye nivîsandin.
- Ji ber ku di pêpilika sediyên de hêjmara kom dike tune ye, hêjmara sediyên ya kom dibê wekî xwe li rasta sediyên, li binê xîzikê wek heyî tê xwarê.
- Hûn jî karanîna komkirinê yê sê pêpilik bi du pêpilik re, yê li jêr çêbikin.

B- Hêjmarên Xwezayî Yê Sê Pêpilik, Bi Du Pêpilik re Karanîna Komkirinê

$\begin{array}{r} 322 \\ + 13 \\ \hline \dots\dots\dots \end{array}$	$\begin{array}{r} 356 \\ + 23 \\ \hline \dots\dots\dots \end{array}$	$\begin{array}{r} 212 \\ + 54 \\ \hline \dots\dots\dots \end{array}$	$\begin{array}{r} 425 \\ + 62 \\ \hline \dots\dots\dots \end{array}$
--	--	--	--

Dema karanîna komkirinê ya li rex hev tê çêkirin pêpilkên yekiyên bi yekiyên re yê dehiyan bi dehiyan re yê sediyên jî bi sediyên re tîn komkirin.

Navbera wan de hêmaya komkirinê tê danîn, piştî yek sanê (=) encam tê nivîsandin.

-Komkirinên li rex hev yê li jêr wek mînakê hûn jî çêbikin.

523+24= 547	641+32=	852+23=
225+54=.....	432+22=.....	731+44=

C- Bandora Sifrê (0) Di Karanîna Komkirinê de

Dema Karanîna komkirinê de, hêjmarên xwezayî bi (0) re tê komkirin hêjmar bi xwe li encamê tê nivîsandin. Ji ber ku bandora 0' ê tune ye.

1- Komkirinên li rex hev yên li jêr weke mînakê hûn jî çêbikin.

$$9+0=9$$

$$8+0=.....$$

$$5+0=.....$$

$$20+4=24$$

$$40+6=.....$$

$$60+2=.....$$

$$44+10=.....$$

$$90+20=.....$$

$$74+30=.....$$

$$723+40=763$$

$$520+50=.....$$

$$904+22=.....$$

2- Karanîna komkirinê yên li bin hev yên li jêr, wek mînakê hûn jî çêbikin.

$$\begin{array}{r} 9 \\ + 0 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \\ + 0 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 20 \\ + 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 42 \\ + 10 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ + 44 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 304 \\ + 20 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 540 \\ + 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 223 \\ + 60 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 900 \\ + 98 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 202 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

D- aranîna Komkirina Di Dest de mayî

Li komkirina li rexê binêrin 4 4
 Gelo hêjmara yekiyên kombûyî çend e? + 8
 Dehiyan dest demayî li kîjan pêpilkê hatiye _____
 Zêdekirin. 5 1 2
 Gelo li hêjmara dehiyan çi zêde bûye?

1- Karanîna komkirinê yên li bin hev yên li jêr, wek mînakê hûn jî çêbikin.

$\begin{array}{r} \boxed{1} \\ 77 \\ + 5 \\ \hline 812 \end{array}$	$\begin{array}{r} \square \\ 28 \\ + 5 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 56 \\ + 6 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 67 \\ + 7 \\ \hline \end{array}$
---	---	--	--

-Wek hûn jî dibînin komkirina 77 li gel 3'ê de, kombûna yekiyên dike 12, di nava hêjmara 12'ê de yek dehî û du yekî hene.

-Karanîna komkirinê de dehiya ku ji kombûna yekiyên çêbûyî em derbasî pêpilkê dehiyan dikî.

-Bi vî awayî li hêjmara dehiyan, yek dehî tê zêdekirin.

-7 dehiyên ku heyî, yek dehî din lê zêde dibe û hêjmara dehiyan dibe 8 û li binê xêzika komkirinê li rastî pêpilkê dehiyan tê nivîsandin.

2- Karanîna komkirinê li jêr çêbikin.

$\begin{array}{r} \boxed{1} \boxed{1} \\ 287 \\ 18 \\ \hline 3105 \end{array}$	$\begin{array}{r} 49 \\ 15 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 256 \\ 7 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 529 \\ 37 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 266 \\ 45 \\ \hline \end{array}$
--	---	---	--	--

2- Komkirinên çar pêpilik bi du pêpilik re, yên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 1241 \\ + 24 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 3322 \\ + 25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 2430 \\ + 42 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 2205 \\ + 20 \\ \hline \end{array}$$

3- Komkirinên dest demayî yê li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 2447 \\ + 26 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 3849 \\ + 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 7928 \\ + 37 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 6636 \\ + 38 \\ \hline \end{array}$$

Girêvtariyên girêdayî karanîna komkirinê

1- Cotyarek ji dara xwe ya sêvê, 422 lib jê kir. Ji dara duyem jî 45 lib sêv jê kir. Gelo giştî sêvên cotkar bûne çend?

.....

2- Xalê Egîd ji zeviya xwe 422 kîlo nok rakir. Mamç Egîd jî ji zeviya xwe 339 kîlo nîsk rakir. Gelo bi giştî nîsk û nokê herduyan dike çend kîlo?

.....

BEŞA: 5

DERXISTIN

A- Karanîna Derxistinê Bê Xirakirina Dehiyan

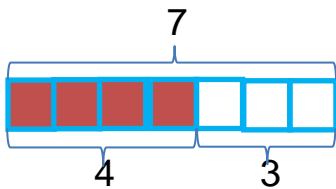
B- Karanîna Derxistinê Bi Xirakirina Dehiyan re

C- Girêftariyên Girêdayî Derxistinê

A-Karanîna Derxistinê Bê Xirakirina Dehiyan

Karanîna derxistinê de, kêmbûn esas tê girtin. Pêpilkên hêjmaran li rastî hev tînin nivîsandin û encama wan jî di heman pêpilkê de tînin nivîsandin.

Hêmaya derxistinê ev e (-). Bi navê kêmbûnê jî tê xwendin.

Mînak: $7 - 4 = 3$

D	Y
6	12
7	2
-	4
6	8

-Wek hûn jî dibînin ji hêjmara 7'ê, 4 derketiye û di encamê de 3 hêjmar mane.

-Em jî vê karanîna dizanîn kêmbûnê di vê derxistinê de çêbûye.

1- Karanîna derxistinê yê li jêr hûn jî çêbikin bikin.

$$\begin{array}{r} 46 \\ - 28 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 42 \\ - 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 63 \\ - 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 - 15 = \\ 53 - 4 = \end{array}$$

B-Karanîna Derxistinê Bi Xirakirina Sediyan re

Dema hêjmarên xwezayî yên sê pêpilik bi du pêpilik re tên çêkirin. Hêjmarên kêmdibe û kêmdike bi awayê pêpilikê heman li binê hev tên nivîsîn.

Ferqa yekîyan li pêpilka yekîyan ya mayê, ferqa dehiyan li pêpilka dehiyan ya mayî, ferqa sediyan li pêpilka sedan ya mayî tê nivîsandin.

Mînak:	S	D	Y	
		11	13	
	4	/		
	5	2	3	
		5	4	
	4	6	9	

	523
	- 54
	469

- a. Dema ji 3 yekîyan 4 yekî dernekevi çi hatiye kirin?
- b. Dehiyan hatiyê xirakirin bûye çend yekî? Li ser 4 yekîyan 1 dehî bê zêdekirin dibe çend yekî?
- c. Ji dû dehiyan dehiyek hatibe xirakirin li şûnde çend dehî maye?
- d. Ji 1 dehî 5 dehî dernekevi çi hatiye kirin?
- e. Sediya hatiyê xirakirin dibe çend dehî? Li ser 1 dehiyan 1 sedî bê zêdekirin dibe çend dehî?
- f. Ji 5 pênc sediyan 1 sedî hatiye xirakirin li şûnde çend sedî maye?
- g. Vê karanîne carek jî hûn çêkin.

Dema bi xirakirina dehî û sediyan karanîna derxistinê tê çêkirin; Dema yekiyên kêmdibe ji yekiyên kêmdike kêmtirbe, 1 dehiyên kêmdibe tê xirakirin. Ev dehî li yekîyan tê zêdekirin.

Dema dehiyên kêmdibe ji dehiyên kêmdike kêmtirbe, 1 sediyan kêmdibe tê xirakirin û li dehiyan tê zêdekirin.

Karanînên derxistinên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r|l} 45 & 375 \\ - 26 & - 37 \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 624 & 891 \\ - 68 & - 54 \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 574 & \\ - 98 & \\ \hline & \end{array}$$

C- Girêftariyên Girêdayî Derxistinê

- 1- Çiyayê Agirî 5165 m'ya bilinde. Bilindahiya çiyayê Sîpan jî 3721' e. Gelo çiyayê Agirî çend metreyan ji çiyayê Sîpan bilintir e.
- 2- Bejna Egîd 172' cm'ye. Bejna xebat jî 165' cm'ye. Gelo ferqa di navbera bejna Egîd û Xebat de çend cm'ye?

Saxkolîna Karanîna Derxistinê

$$\begin{array}{r} \text{KÊMDIBE} \\ \text{KÊMDIKE} \\ \text{MAYÎ} \end{array} \quad \begin{array}{r} 364 \\ - 32 \\ \hline 332 \end{array} \quad \begin{array}{r} 332 \\ + 32 \\ \hline 364 \end{array}$$

Dema saxkolîna karanîna derxistinê tê çêkirin. Hêjmara kêmdike bi hêjmara mayî re tê komkirin.

Ger encama kombûna wan bi hêjmara kêmdibe heman be, wê demê ev karanîn rast e. Ger ne wek hev be, wê demê ev karanîn xelet e, yan jî şaş e.

HÎNKIRIN

1- Karanîna komkirinê li jêr çêbikin.

$4+7=$	$8+2=$	$5+3=$	$6+9=$
44	63	74	196
$+ 25$	$+ 29$	$+ 18$	$+ 28$
<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>

2- Rojîn rojekê ji pirtûka xwe 124 rûpel xwend. Pişt re ji heman pirtûkê 36 rûpel xwend. Gelo bi giştî çend rûpel ji vê pirtûkê hatiye xwendin? Çêbikin.

3- Karanîna derxistinê yên li jêr çêbikin.

$7-4=$	$5-3=$	$9-6=$	$8-4=$
24	33	354	423
$- 12$	$- 17$	$- 26$	$- 45$
<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>

4- 25 xarên Baran hene. Ji van xaran 17 de lib da birayê xwe Firat. Gelo çend xarên Baran man?

5- Cotyarek di bîstanê xwe de, 364 darên xoxan diçîne. Ji van daran 26 hişk dibin. Gelo giştî darên şînbûyîn çend in?

BEŞA: 6

KARANÎNA HEVDANÊ

A- Karanîna Hevdanê

B- Yek Pêpilik Bi Du Pêpilik re Karanîna hevdanê

C- Yek Pêpilik Bi Sê Pêpilik re Karanîna hevdanê

D- Karanîna Hevdana Dest de mayî

A- Karanîna Hevdanê

1. Girêftarî: Di baxçeyê dibistanê de 3 rêz şitil hatin çandin. Li gorî di her rêzekê de 32 şitil hene, di baxçeyê dibistanê de çend şitil hatin çandin?

a. Karanîna li rexê lêkolîn bikin.

b. Ji bo çareseriya girêftariyê kîjan karanîn hatiye çêkirin?

c. Hevdanên vê karanîna hevdanê bêjin.

ç. Vê karanînê carek jî hûn çêbikin.

d. Hêjmarên xwezayî yên dû pêpilik

çawa bi hêjmarên xwezayî yên yek pêpilik re tê li hevdan vekin.

D	Y	
3	2	32
x	3	x 3
9	6	

2. Karanînen hevdanê yên li jêr çêbikin.

a.	12	13	13	21	20	32	22	23
	$\times 3$	$\times 2$	$\times 3$	$\times 3$	$\times 4$	$\times 2$	$\times 4$	$\times 3$

b.	13	14	23	33	24	43	32	42
	$\times 3$	$\times 2$	$\times 2$	$\times 3$	$\times 2$	$\times 2$	$\times 3$	$\times 2$

c. $4 \times 2 =$ $3 \times 1 =$ $6 \times 0 =$ $2 \times 3 =$ $3 \times 3 =$ $8 \times 0 =$

Tabloya hevdanê ya li jêr, jiber bikin.

1x	$1 \times 0 = 0$
	$1 \times 1 = 1$
	$1 \times 2 = 2$
	$1 \times 3 = 3$
	$1 \times 4 = 4$
	$1 \times 5 = 5$
	$1 \times 6 = 6$
	$1 \times 7 = 7$
	$1 \times 8 = 8$
	$1 \times 9 = 9$
	$1 \times 10 = 10$

2x	$2 \times 0 = 0$
	$2 \times 1 = 2$
	$2 \times 2 = 4$
	$2 \times 3 = 6$
	$2 \times 4 = 8$
	$2 \times 5 = 10$
	$2 \times 6 = 12$
	$2 \times 7 = 14$
	$2 \times 8 = 16$
	$2 \times 9 = 18$
	$2 \times 10 = 20$

3x	$3 \times 0 = 0$
	$3 \times 1 = 3$
	$3 \times 2 = 6$
	$3 \times 3 = 9$
	$3 \times 4 = 12$
	$3 \times 5 = 15$
	$3 \times 6 = 18$
	$3 \times 7 = 21$
	$3 \times 8 = 24$
	$3 \times 9 = 27$
	$3 \times 10 = 30$

4x	$4 \times 0 = 0$
	$4 \times 1 = 4$
	$4 \times 2 = 8$
	$4 \times 3 = 12$
	$4 \times 4 = 16$
	$4 \times 5 = 20$
	$4 \times 6 = 24$
	$4 \times 7 = 28$
	$4 \times 8 = 32$
	$4 \times 9 = 36$
	$4 \times 10 = 40$

5x	$5 \times 0 = 0$
	$5 \times 1 = 5$
	$5 \times 2 = 10$
	$5 \times 3 = 15$
	$5 \times 4 = 20$
	$5 \times 5 = 25$
	$5 \times 6 = 30$
	$5 \times 7 = 35$
	$5 \times 8 = 40$
	$5 \times 9 = 45$
	$5 \times 10 = 50$

10x	$10 \times 0 = 0$
	$10 \times 1 = 10$
	$10 \times 2 = 20$
	$10 \times 3 = 30$
	$10 \times 4 = 40$
	$10 \times 5 = 50$
	$10 \times 6 = 60$
	$10 \times 7 = 70$
	$10 \times 8 = 80$
	$10 \times 9 = 90$
	$10 \times 10 = 100$

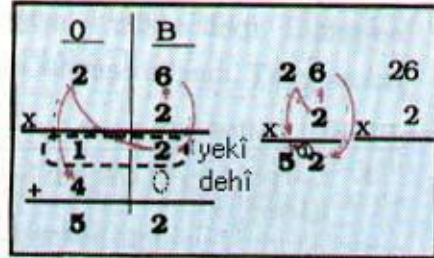
B-Yek Pêpilik Bi Du Pêpilik re Karanîna hevdanê

KARANÎNA HEVDANA DESTDE MAYÎ

1. Karanîna hevdana li rexê lêkolîn bikin.

a. Karanînê carek jî hûn çêkin.

b. Karanîna hevdana destde mayî ya hêjmarên xwezayî yên dû PÊPILIK bi hêjmarên xwezayî yên yek PÊPILIK re çawa tê çêkirin vekin.

Dema hêjmarên xwezayî yên dû PÊPILIK bi hêjmarên xwezayî yên yek PÊPILIK re bi destde mayî tê li hevdan;

Destpêkê yekiyên hevdana yek PÊPILIK û hevdana dû PÊPILIK tê hevdan. Yekiyên hevna hatiyên dîtin, li pêpilka yekan ya hevdanê tê nivîsîn. Dehî di dest de tê girtin.

Piştî hevdana yek PÊPILIK bi dehiyên hevdana dû PÊPILIK re tê hevdan, dehiya dest de li hevdanê tê zêdekirin û li pêpilka dehan ya hevdanê tê nivîsîn.

2. Karanînên hevdanê yên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 16 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 24 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 15 \\ \times 5 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 13 \\ \times 6 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 14 \\ \times 7 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 45 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 29 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 36 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

3. Hevdanên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 24 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 17 \\ \times 5 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 12 \\ \times 8 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 46 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 28 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

C-Yek Pêpilik Bi Sê Pêpilik re Karanîna hevdanê

KARANÎNA HEVDANA BÊ DESTDE MAYÎ

1. Girêftari: 3 qatê hêjmara xwezayî 312 kîjan hêjmara xwezayî ye?

Karanîna li rexê lêkolîn bikin.

a. Ji bo çareserîya girêftariyê kîjan karanîn hatiye çêkirin.

b. Li hevdide yên vê karanîna hevdanê bêjin.

c. Hevdana 3 yekîyan bi 2 yekîyan re li kû derê hatiyê nivîsîn.

ç. Hevdana 3 yekîyan bi 1 dehiyê re dike çend dehî? 3 dehiya hatiyê dîtin li kû derê hatiye nivîsîn?

d. Hevdana 3 yekîyan bi 3 sedîyan re dike çend sedî? 9 sedî li kû derê hatiye nivîsîn?

e. Karanînen carek jî hûn çêbikin.

f. Hêjmarên xwezayî yên sê PÊPILIK bi hêjmarên xwezayî yên yek PÊPILIK re çawa tê hevdan vekin.

S	Y	D	
3	1	2	312
x		3	x 3
9	3	6	

Dema hêjmarên xwezayî yên sê PÊPILIK bi hêjmarên xwezayî yên yek PÊPILIK re bê destde mayî tê hevdan;

Li hevdide ya yek PÊPILIK û hevdide ya sê PÊPILIK destpêkê yekiyên wan tê hevdan. Piştî dehî û dawiyê de sedîyan re tê hevdan.

Hevdana yekîyan bi yekîyan re li pêpilka yekan tê nivîsîn. Hevdana yekî bi dehiyan re li pêpilka dehan te nivîsîn. Hevdana yekî bi sedîyan re li pêpilka sedan tê nivîsîn.

D-Karanîna Hevdana Dest de mayî

1. Girêftarî: Di dikanekê de 23 dîzune pênûs hatin firotin. Li gorî di her dîzuneyekê de 12 pênûs hene, di vê dikanê de çend pênûs hatin firotin.

Karananîna li rexê lêkolîn bikin.

a. Ji bo çareserîya girêftariyê kîjan karanîn hatiye çekirin?

b. Li hevdide yê vê karanînê bêjin.

c. Karanînê carek jî hûn çêkin.

ç. Bi hêjmarên xwezayî yên dû pepilik karanîna hevdan bê destde mayî çawa tê çêkirin vekin.

Y	O	B
	2	3
x	1	2
	4	6
+	2	3
	2	6

23
x 12

Dema hêjmarên xwezayî yên dû PÊPILIK bi hêjmarên xwezayî yên dû PÊPILIK re bê destde mayî tê hevdan;

Yekiyên hevdide ya dûyemîn bi yekî û dehiyên hevdideya yekemîn re tê hevdan. Hevdana yekiyên li pêpilka yekan ya hevdanê tê nivîsîn. Hevdana yekiyên bi dahiyên re jî li pêpilka dehan tê nivîsîn.

Dehiyên hevdide ya dûyemîn bi yekî û dehiyên hevdideya yekemîn re tê hevdan. Hevdana dehî û yekiyên li pêpilka dehan tê nivîsîn. Hevdana dehî bi dahiyên re li pêpilka sedan tê nivîsîn.

Bi komkirina hevdanan encama karanînê tê dîtin.

2. Karanînên hevdanên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 24 \\ \times 11 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 23 \\ \times 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 14 \\ \times 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 32 \\ \times 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 43 \\ \times 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 33 \\ \times 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 44 \\ \times 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 22 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

BÎ (0)SÎFÎR RE KARANÎNA HEDANÊ

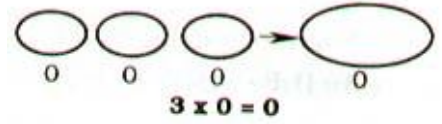
1. Şikil û karanîna li rexê lêkolîn bikin.

a. Hêjmara endamên komikan çendin?

b. 3 hevdan 0 (sifir) yan jî 0 (sifir) hevdan 3 dibe çend?

c. Ji yê hevdide yek 0 (sifir) hevdan çilê?

ç. Hevdana hêjmarek xwezayî bi sifirê re dibe çend?

Hevdana hêjmarek xwezayî bi sifirê re dibe sifir.

2. Karanînen hevdanên li jêr çêbikin.

$4 \times 0 =$

$0 \times 6 =$

$8 \times 0 =$

$0 \times 9 =$

$7 \times 0 =$

$5 \times 0 = \dots \quad 15 \times 0 = \dots \quad 126 \times 0 = \dots \quad 2450 \times 0 = \dots \quad 34\,762 \times 0 = \dots$

HÎNKIRIN

1- 3 refên dibistanekê hene. Di her refekê de 34 xwendekar hene. Gelo giştî hêjmara xwendekara çend e?

2- Karanîna hevdanê yê li jêr çêbikin.

$$3 \times 6 = \quad 4 \times 0 = \quad 5 \times 3 = \quad 4 \times 2 = \quad 7 \times 4 =$$

3- Hevdanên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r|l} 24 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 14 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 13 \\ \times 5 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 26 \\ \times 4 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 47 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r|l} 29 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

4- Karanîna hevdanê yê li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 112 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 211 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 323 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 412 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 143 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 344 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 223 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 113 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 212 \\ \times 4 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 311 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 422 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 213 \\ \times 3 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 312 \\ \times 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 114 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

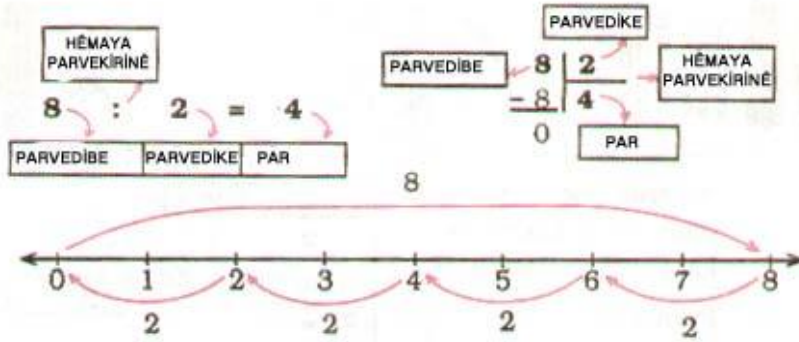
BEŞA: 7

KARANÎNA PARVEKIRINÊ

- A- Karanîna Parvekirinê Yek Pêpilik Bi yek Pêpilik re
 B- Karanîna Parvekirinê Yek Pêpilik Bi Du Pêpilik re
 C- Saxkolîna Karanîna Parvekirinê

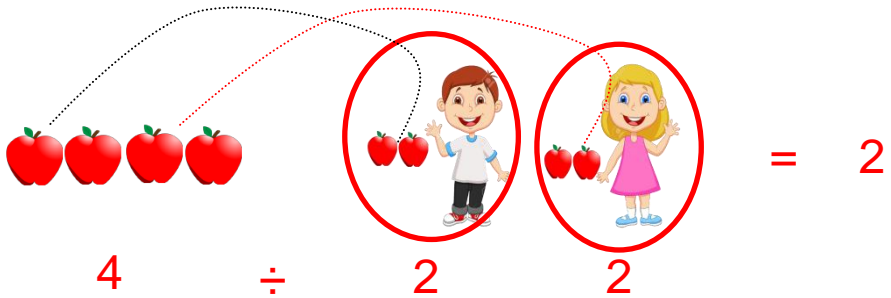
A-Karanîna Parvekirinê Yek Pêpilik Bi yek Pêpilik re

1. Karanînen li jêr lêkolîn bikin.

- a. Ev karanîna ne karanînen çawanin bêjin.
 b. Di van karanînen parvekirinê de parvedibe, parvedike û parê nîşabikin.

2. Parvekirina li lêr lêkolîn bikin.

$$4 \begin{array}{|l} \hline \end{array}$$

- a- Lê binêrin di parvekirina jor de 4 lib sêv li çend zarokan belav bûye?
 b- Her zarokek çend lib sêv ghiştiyê?
 c- Di hêjmara çarê de çend du hene?

3- Hûn jî parvekirinên li jêr çêbikin.

$$4 \overline{) \quad \quad}$$

$$4:2= \dots$$

$$6 \overline{) \quad \quad}$$

$$6:3= \dots$$

$$8 \overline{) \quad \quad}$$

$$8:4= \dots$$

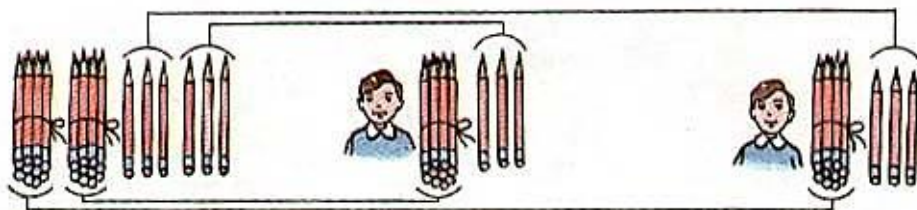
$$9 \overline{) \quad \quad}$$

$$9:3= \dots$$

B-Karanîna Parvekirinê Yek Pêpilik Bi Du Pêpilik re

1. Girêftarî: 26 pênûsên boyê li 2 birayan bi awayek wekhev tê parvekirin. Her birayek çend pênûs distîne?

Şikil û karanîna li jêr lêkolîn bikin. Vê karanînê carek jî hûn çêbikin.

a. Di şikilde destpêkê heryekê çend pênûs, piştî heryekê çend pênûs distîne?

b. Ji bo çareseriyê girêftariyê kîjan karanîn hatye çêkirin?

c. Karanîn bi kîjan pêpilkê hatiye destpêkirin?

Di 2 dehiya hêjmara parvedibe de çend 2 parvedike hene? 1 a hatiye dîtin li kîjan pêpilkê parê hatiye nivîsîn?

1 caran 2 dike çend? 2 ya hatiye dîtin di karanînê de li kû derê hatiye nivîsîn?

ç. 6 yekiyên bin xîzika derxistinê de ji kû derê hatiye?

DEHÎ	YEKÎ	
2	6	2
<hr/>		
2	13	$1 \times 2 = 2$
<hr/>		
0	6	$3 \times 2 = 6$
<hr/>		
0	6	
<hr/>		
0	0	YAMAYÎ

Di 6 yekîyan de çen 2 ya parvedike hene? 3 ya hatiyê dîtî li kîjan pêpilka parê hatiye nivîsîn? 3 caran 2 dike çend? Hevdana hatiyê dîtî, di karanînê de li kû derê hatiye nivîsîn?

d. Par çende? Her birayekê çend pêûs standîye? Li şûnde çend pêûs maye?

e. Ji parvekirina mayî ya wê 0 re çî tê gotin?

f. Hêjmarên xwezayî yên dû PÊPILIK çawa li hêjmarên xwezayî yên yek PÊPILIK tê parvekirin vekin.

Dema hêjmarên xwezayî yên dû PÊPILIK li hêjmarên xwezayî yên yek PÊPILIK tên parvekirin;

Destpêkê dehiyên hêjmara parvedibe li hêjmara parvedike tê parvekirin. Para dehiyan li pêpilka dehan ya parê tê nivîsîn. Par û parvedike tê hevdan. Hevdan ji dehiyên parvedibe tê derxistin.

Piştê yekiyên parvedibe tînî jêr û ev yekîjî li hêjmara parvedike tê parvekirin. Para yekîyan li pêpilka yekan ya parê tê nivîsîn. Para yekîyan li parvedike re tê hevdan. Hevdan ji yekiyên parvedibe tê derxistin.

Dema di karanîna parvekirinê de ya mayî sifir 0 be, ji vê karanînê re karanîna parvekirina bê mayî tê gotin.

2. Di karanînên parvekirinên jêr de destpêkê texmîn bikin ka par çend pêpilke, piştê karanînan çêbikin.

$$24 \overline{) 2} \quad 28 \overline{) 2} \quad 36 \overline{) 2} \quad 63 \overline{) 3} \quad 69 \overline{) 3}$$

3. Nanpêjek 44 nan an li 2 kesan parve dike. Gelo her yek ji van kesan çend nan dighêjê?

4. Şivanek 66 berxan li 3 kurên xwe belav dike. Her kurek yê şivan çend berx dighêjinê.

C-Saxkolîna Karanîna Parvekirinê

Dema saxkolîna karanîna parvekirinê de, hêjmara parve dike bi hêjmara parê re tê hevdan. Ger encama derketî bi hêjmara parve-dibe re, heman be. Wê demê ev karanîn rast e.

Mînak:

$$\begin{array}{r} 28 \overline{) 28} \\ - 28 \\ \hline 00 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 14 \\ \times 2 \\ \hline 28 \end{array}$$

-Karanînen parve kirinê yê li jêr çêbikin.

a. $34 \overline{) 2}$ $52 \overline{) 2}$ $45 \overline{) 3}$ $56 \overline{) 4}$ $60 \overline{) 5}$

b. $15 \overline{) 3}$ $25 \overline{) 5}$ $32 \overline{) 4}$ $45 \overline{) 5}$ $36 \overline{) 4}$

HÎNKIRIN

- 1- Cotyarek 44 darfêkî li 3 zewiyên xwe de diçîne. Gelo di her zewiyekî de çend darfêkî çandiye?
- 2- Nanpêjek 84 nan an li 3' ê beqalan parve dike. Gelo her beqalek çend nan dighêjinê?
- 3- Karanîna parvekirinê yên li rex hev çêkin.

$4 : 2 =$

$9 : 3 =$

$6 : 3 =$

$4 : 4 =$

$8 : 4 =$

$6 : 2 =$

$9 : 3 =$

$2 : 2 =$

- 4- Karanîna parvekirinê yên li jêr çêbikin.

$24 \left| \underline{\quad} \right.$

$44 \left| \underline{\quad} \right.$

$66 \left| \underline{\quad} \right.$

$99 \left| \underline{\quad} \right.$

$88 \left| \underline{\quad} \right.$

$28 \left| \underline{\quad} \right.$

$84 \left| \underline{\quad} \right.$

$39 \left| \underline{\quad} \right.$

BEŞA: 8

PÎVAN

A- Pîvanên Dirêjîyê

B- Pîvanên Demê

C- Pîvana Girse

D- Pîvana Ronan

A- Pîvanên Dirêjîyê

METRE

1. Wêneyê li rexê lêkolîn bikin.

a. Qumaş firoş, qumaş bi çi di pîve?

b. Mena bingehîn ya pîvana dirêjîyê çi ye?

Mena bingehîn ya pîvana dirêjîyê metre ye. Metre kurtî bi tîpa “m” tê nîşakirin û bi gotina “metre” tê xwendin.

2. Mena bingehîn ya pîvana dirêjîyê ji nav yê li jêr hatî dayîn bi

bijêrin û hêma bikin.

kilogram

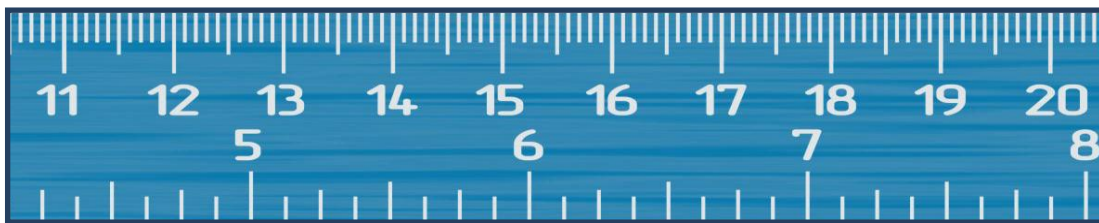
litre

metre

metredam

3. Bi metreyê dirêjyên yek metre yên li derdora xwe bi pîvin.
4. Li ser texteyê nivîsînê xîzikek 1 metre bikêşin.

JÊRQATÊN METRÊ

Li ser metrê, dirêjyên 1 desîmetre, 1 santî metre û 1 milî metre nîşabikin.

Ji menên ji metrê biçûktir re çî tê gotin.

Ji menên ji metrê biçûktir re jêr qatên metrê tê gotin.
Jêr qatên metrê, desîmetre, santî metre û milî metre ye.

DESÎMETRE

1. Ji kaxizê şeritek 1 metre dirêj çêkin.
 - a. Vê şerîtê li 10 parçeyên wekhev bi pêçin.
 - b. Va parçan bi raskêşê bi pîvin û çend santîmetreye bêjin.
 - c. Ev dirêjyane ji çendan çendê metrêye?
 - ç. Ji dehan yekê metrê re çî tê gotin?

Ji dehan yekê metrê re desîmetre tê gotin. Desîmetre bi sembola "dm" tê nîşakirin û bi gotina "desîmetre" tê xwendin.

Di nava dirêjyê 1 metre de 10 desîmetre heye.

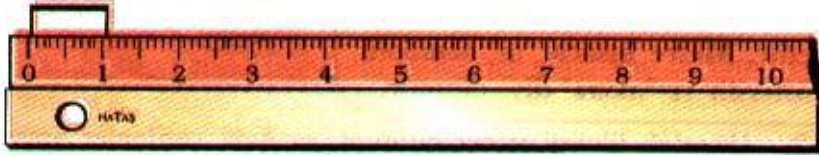
$1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$ ye.

Yek desîmetre ji dehan yekê metrê ye. $1 \text{ dm} = 0,1 \text{ m}$ ye.

2. Firehiya mêzê xwe bi desîmetre yê bi pîvin û çend desîmetre ye li deftera xwe binivîsin.

SANTÎMETRE

1. Navberên bi hêjmarên 0, 1, 2, 3, 4, rastkêşa wede tê nîşakirin lêkolîn bikin. Ev navber wekhev in?

2. Metrê lêkolîn bikin.

a. Li ser 1 metrê ji sifrê ta çendê hêjmar hene?

b. 1 metre bi van hêjmaran li çend parçeyên wekhev hatiye cudakirin?

c. Ji sedan yekê metrê re çi tê gotin?

Ji sedan yekê metrê re santîmetre tê gotin. Santîmetre bi sembola "cm" tê nîşakirin û bi gotina "santîmetre" tê xwendin.

Di dirêjîyek 1 metre de 100 dirêjîyên santîmetre hene. $1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$ ye.

1 santîmetre ji sedan yekê metrêye. $1 \text{ cm} = 0,01 \text{ m}$ ye.

3. Li ser rastkêşê dirêjîyek 1 desimetre nîşabikin.

Di dirêjîyek 1 desimetre de çend dirêjîyên 1 santîmetre hene bêjin.

Di dirêjîyek 1 desimetre de 10 lib dirêjîyên santîmetre hene.

$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$ ye.

4. Dirêjî û firehiya deftera xwe bi pîvin. Va dirêjiyan bi mena santîmetre bi nivîsin.

5. Dirêjiya pirtuka xwe û firehiya mêzê xwe bi pîvin weke "1 dm 6cm" menên dm û cm bi hev re karbînin.

MÎLÎMETRE

1. Li ser metrê yan jî rastkêşê dirêjyên di navbera 0 û 1 ê de lêkolîn bikin.

- Ev dirêjî çiqase?
- Ev navber li çend parçeyên wekhev hatiye cudakirin?
- Ji van parçeyên wekhev di 1 cm de çend lib hene?
- Ji van parçeyên wekhev di 1 dm de çend lib hene?
- Ji van parçeyên wekhev di 1 m de çend lib hene?
- Ji hezaran yekê metrê re çi tê gotin.

Ji hezaran yekê metrê re mîlîmetre tê gotin. Mîlîmetre bi sembola “mm” tê nîşakirin û bi gotina “mîlîmetre” tê xwendin.

Di dirêjyê 1 metre de 1000 lib dirêjyên mîlîmetre hene. $1 \text{ m} = 1000 \text{ mm}$ ye.

1 mîlîmetre ji hezaran yekê metrê ye. $1 \text{ mm} = 0,001 \text{ m}$ ye.

Di dirêjyê 1 desimêtre de 100 lib dirêjyên mîlîmetre hene. $1 \text{ dm} = 100 \text{ mm}$ ye.

Di dirêjyê 1 santîmetre de 10 lib dirêjyên mîlîmetre hene. $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$ ye.

2. Stûriye deftera xwe bi pîvin. Dibe çend mîlîmetre bêjin.

3. Dirêjî û firehiya defter û pirtûka xwe bi pîvin. Va dirêjyan ji cinsê mîlîmetre û santîmetre binivîsin.

Dirêjya defterê cmmm ye. Dirêjya pirtûkê cm mm ye.

Firehiya derterêcm mm ye. Firehiya pirtûkêcmmm ye.

4. Dirêjî û firehiya mêz û refa xwe bi pîvin. Va dirêjîyan weke li jêr hatiyî nîşakirin ji cinsê m, dm, cm û mm bi nivîsin.

Dirêjiya mêz: 1 m 2 dm 5 cm 4 mm ye.

Firehiya mêz: 5 dm 7 cm 6 mm ye.

$$1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$$

$$1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$$

$$1 \text{ m} = 1000 \text{ mm}$$

$$1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$$

$$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$$

$$1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$$

1- Mena pîvanê yê li jêr kîjan dirêjtir e hêman bikin.

a- 100 cm

b- 2 m

2- Di 1 m de, çend dm heye?

Di 1 dm de, çend cm heye?

B- PÎVANA DEMÊ

NÎRXÊ DEMÊ Û PÎVANA WÊ

Pirsên li jêr bi bersivkin.

a. Demê vale derbaz dibe çima şunde nayê?

b. Çima dem ji hertiştê bi nirxtire?

c. Ji bo dem baş bînirxandin divê li çi baldarbin?

ç. Ji bo pîvana demê kîjan menên pîvanê bikartînin?

Dem ji hertiştî bi nirxtire. Dirav û malê tê windakirin li şûnde tê qezençkirin lê demê tê windakirin carek din şûnde nayê qezenç kirin.

Divê demê bi pîvan bi karbin û bi awayek herî baş bi nirxînin.

Di pîvana demê de menên weke demjimêr, deqîqe, saniye, heftî, meh, sal û sedsal tê bi karanîn.

DEMJÎMÊR, XULEK, ÇIRKE

1. Demjimêra li rexê lêkolîn bikin.

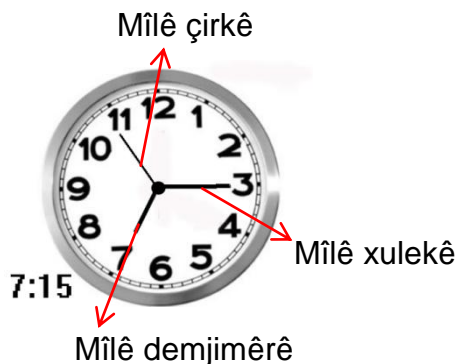
a. Li ser demjimêrê ji çendan heta çendê hêjmar hatine nivîsîn?

b. Navbera dû hêjmaran li çend parçan hatiye cûdakirin? Navbera dû hêjmaran dibe çend XULEK?

c. Yek demjimêr dibe çend deqîq?

ç. Çend nîşandekên demjimêrê hene? Ev nîşandek çi nîşadikin?

d. Ji 60 an yekê xulikê re çi tê gotin?

Li ser Demjimêrê ji 1 ê ta 12 ê hêjmar hatine nivîsandin. Navbera dû hêjmarên li peyhev 5 xulikyê.

Yek Demjimêr 60 xulikyê. Demjimêr kurtasî bi sembola “dem.” tî nîşakirin û bi gotina “Demjimêr tê xwendin.

Ji 60 an yekê Demjimêrê re xulik tê gotin. Xulik bi sembola “xul” tî nîşakirin û bi gotina “xulik” tî xwendin. $1\text{sa}=60\text{dq}$ ye.

Ji 60 an yekê xulikêre saniye tê gotin. Saniye bi sembola “çirk” tî nîşakirin û bi gotina “saniye” tî xwendin. $1\text{dq}=60\text{sn}$ ye.

Dû mîlen Demjimêrê hene. Ji ya biçûkre Demjimêr, ji ya mezinre xulik tê gotin. Dema xulik li ser 12 yê be hêjmara Demjimêr li ser, serê wê Demjimêrê nîşadike.

2. Menên demê yê li jêr be simbolan hatiyên dayîn bi xwînini û wekheviyan timam bikin.

a. $1\text{sa} = \text{--- dq}$ $2\text{sa} = \text{--- dq}$ $3\text{sa} = \text{--- dq}$

b. $1\text{dq} = \text{--- sn}$ $2\text{dq} = \text{--- sn}$ $3\text{dq} = \text{--- sn}$

c. $nîv\text{dq} = \text{--- sn}$ çariyek $\text{dq} = \text{--- sn}$

3. Demjimêrên li jêr çendin lê binêrin û li binê wan binivîsin.

4. Demê 1 demjimêr 20 XULEK û 5 ÇIRKE bi kurtî binivîsîn.

1 demjimêr 20 XULEK 5 ÇIRKE = 1 sa 20 dq 5 sn

5. Pirsên li jêr bi bersivkin.

- Nîv demjimêr çend XULEKye?
- Di demjimêrekê de çend nîv demjimêr hene?
- Çariyek demjimêr çend XULEKye?
- Di demjimêrekê de çend çariyek demjimêr hene?

Nîv seet 30 deqîqeye. Di seetekê de 2 nîv seet hene.
Çariyek seet 15 deqîqeye. Di seetekê de 4 çariyek seet hene.

6. Sê nîv demjimêr dike çend XULEK?

Ji ber nîv demjimêr 30 XULEKye, 3 nîv demjimêr $3 \times 30 = 90$ XULEKye.

7. 5 çariyek demjimêr dike çend XULEK?

Ji ber yek çariyek demjimêr 15 XULEKye, $5 \times 15 = 75$ XULEK çêdibe.

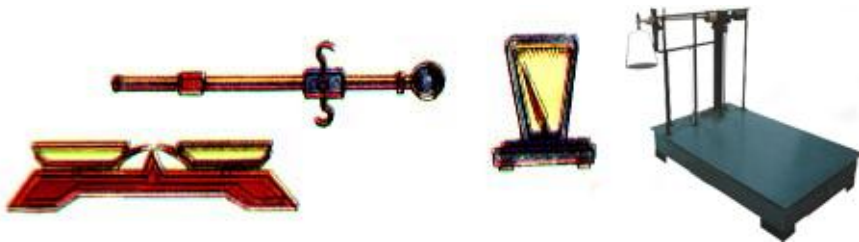
8. Demjimêrên li jêr hatiyan diyarkirin dikin çend XULEK, li cihên vane binivîsîn.

- 1 sa = — dq 2 sa = — dq 3 nîv sa = — dq
- nîv sa = — dq 2 nîv sa = — dq 3 çariyek sa = — dq
- çariyek sa = — dq 2 çariyek sa = — dq 4 çariyek sa = — dq

C-PÎVANÊN GİRSE

1. KÎLOGRAM Û GİRAM

1. Navê amêrên di wêneyê jêr de û ji bo çi tên karanîn bêjin.

2. Dikandar dema heyberên şeker, birinc, penîr, zeytûn di firoşê kîjan mena pîvanê bi kartîne?

Mena pîvana girseyê kîlograme. Kîlogram bi sembola "kg" tê nîşakirin û bi gotina "kîlogram" tê xwendin.

3. Dikandar heybêrên ji kîlogramekê kêmtir dema di pîve weke men çi bikartîne?

4. Wêneyê li rexê lêkolîn bikin.

a. Jivane mena pîvana girsê ya herî biçûk kîjane?

b. Ji hezaran yekê kîlogramê re çi tê gotin?

Heyberên ji 1 kîlogramê kemtir weke men gram tê karanîn.

Ji hezaran yekê kîlogramê re gram tê gotin. Gram bi sembola "g" tê nîşakirin û bi gotina "gram" tê xwendin.

1 kg = 1000 g e. Nîv kg = 500 g e.

5. Pîvanên girsê yê li jêr weke kîlogram, gram hatiyê dayîn weke di mînakê de ji cinsê gram binivîsin.

Mînak:

- a. $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$ $3 \text{ kg} = \text{---} \text{ g}$ $5 \text{ kg} = \text{---} \text{ g}$
 b. $2 \text{ kg } 300 \text{ g} = 2300 \text{ g}$ $4 \text{ kg } 200 \text{ g} = \text{---} \text{ g}$ $8 \text{ kg } 125 \text{ g} = \text{---} \text{ g}$
 c. $3 \text{ kg } 25 \text{ g} = 3025 \text{ g}$ $2 \text{ kg } 50 \text{ g} = \text{---} \text{ g}$ $4 \text{ kg } 5 \text{ g} = \text{---} \text{ g}$

6. Pîvanên girsê yên li jêr weke gram hatiyên dayîn ji cinsê kîlogram binivîsin.

- a. $1000 \text{ g} = 1 \text{ kg}$ $3000 \text{ g} = \text{---} \text{ kg}$ $5000 \text{ g} = \text{---} \text{ kg}$
 b. $9000 \text{ g} = \text{---} \text{ kg}$ $15000 \text{ g} = \text{---} \text{ kg}$ $24000 \text{ g} = \text{---} \text{ kg}$

TON

1. Dema tiştên weke dar û kumir tîn pîvan piranî ton tê karanîn.
2. Ji pîvana girsê ya 1000 kg re çî tê gotin?

Ji 1000 kg re 1 ton tê gotin. Ton kurtî bi “t” tê nîşakirin.
 $1 \text{ t} = 1000 \text{ kg}$ ye.

3. Pîvanên girsê yên li jêr weke kg hatiyên dayîn ji cinsê ton binivîsin.

Mînak:

- $2000 \text{ kg} = 2 \text{ t}$ $4000 \text{ kg} = \text{.....t}$ $6000 \text{ kg} = \text{.....t}$
 $9000 \text{ kg} = \text{.....t}$

4. Pîvanên girsê yên li jêr weke ton hatiyên dayîn ji cinsê kîlogram binivîsin.

Mînak:

- $3 \text{ t} = 3000 \text{ kg}$ $1 \text{ t} = \text{---} \text{ kg}$ $5 \text{ t} = \text{---} \text{ kg}$ $8 \text{ t} = \text{---} \text{ kg}$
 $10 \text{ t} = \text{---} \text{ kg}$ $25 \text{ t} = \text{---} \text{ k}$ $50 \text{ t} = \text{---} \text{ kg}$ $75 \text{ t} = \text{---} \text{ kg}$

5. 2 ton û 500 kîlograman ji cinsê kîlogram binivîsîn.

$$2 \text{ ton} = (2 \times 1000) \text{ kg} = 2000 \text{ kg} \text{ e.}$$

$$2 \text{ t } 500 \text{ kg} = 2000 \text{ kg} + 500 \text{ kg} \\ = 2500 \text{ kg} \text{ çêdibe.}$$

6. 5 ton û 4000 kg ji cinsê ton binivîsîn.

$$4000 \text{ kg} = (4000 : 1000) \text{ t} = 4 \text{ tone.}$$

$$5 \text{ t } 4000 \text{ kg} = 5 \text{ t} + 4 \text{ t} \\ = 9 \text{ t} \text{ çêdibe.}$$

C- PÎVANÊN RONAN

LÎTRE Û NÎV LÎTRE

1. Heyberên ron yên weke benzîn, mazot, şîr, ronê zeytê bi çi tînan pîvan lêkolîn bikin.

2. Wêneyê li rexê lêkolîn bikin.

a. Navê amêra şîr firoş şîr pîvanê de bi kartîne çiyê?

b. Mena bingehîn ya pîvana ronan çiyê?

c. Di 1 lîtrê de çend nîvlître hene?

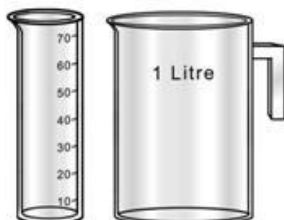
Mena bingehîn ya pîvana ronan litreye. Lître kurtahî bi sembola "l" tê nîşakirin.

Di 1 lîtrê de 2 lib nîvlître hene.

3. Wekheviyên li jêr timam bikin.

a. 1l = 2 nîvlître 2 l = nîvlître 3 l = nîvlître

b. 3 nîvlître = 1,5 l 4 nîvlître =l 5 nîvlître =l

5. Pîvanên ronan yê li jêr nivîsîyî weke di mînakê de bi sembol binivîsin.

Mînak:

a. dû lître = 2l pêc lîter= sêlitre û nîv =

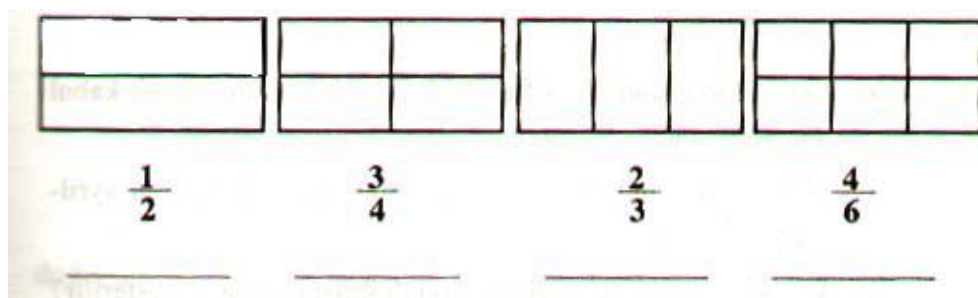
b. deh lître= duwazde û nîv lître= dû û nîv lîter =

.....

c. heşt lître = bîst û şeş lître = şeş lître =

HÎKIRIN

- 1- Ji heyînên di nava komikê de, cih digrin re çî têtê gotin?
- 2- Du komikên vala çêbikin.
- 3- Li şiklên li jêr binêrin û li gor nivîsandina binê wan , wan rengîn bikin.

4- Kert çî ye?

5- Komkirinên û derxistinên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 88 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ + 52 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 35 \\ + 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 72 \\ - 42 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 \\ - 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 18 \\ + 18 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 81 \\ - 11 \\ \hline \end{array}$$

$$32 + \underline{\quad} = 39$$

$$45 - \underline{\quad} = 30$$

$$25 + \underline{\quad} = 47$$

6- Hevdanên li jêr çêbikin.

$6 \times 2 = \underline{\quad}$

$5 \times 2 = \underline{\quad}$

$2 \times 7 = \underline{\quad}$

$5 \times 5 = \underline{\quad}$

$1 \times 4 = \underline{\quad}$

$9 \times 3 = \underline{\quad}$

$$\begin{array}{r} 4 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

7- Parvekirinên li jêr çêbikin.

$$\begin{array}{r} 4 \\ | \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6 \\ | \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ | \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \\ | \\ \hline \end{array}$$

$4:2 = \dots$

$6:3 = \dots$

$8:4 = \dots$

$9:3 = \dots$

8- Heyberên rohn bi çi tê pîvandî?

9- Li demjimêrên li jêr binêrin û li gor di şikil de binivîsin.

1		2		3	

4		5		6	

7		8		9	